

Melanchthons originalbrev til Luther af 19/6 1530 findes i Det Kgl. Bibliotek, København (934), hvordan det så er landet der i sin tid.

Martin Schwarz Lausten

Sven Rune Havsteen et al. (red.)

Creations. Medieval Rituals, the Arts, and the Concept of Creation. Turnhout: Brepols Publishers 2007. 269 s. Pris € 60.

Som undertitlen antyder, bringer antologien forskellige, tværfaglige perspektiver på forholdet mellem middelalderlig ritualpraksis, teologi og forestillingen om menneskelig, 'æstetisk' kreativitet sammen. Bogens 12 bidrag fokuserer hver især på det indviklede forhold mellem middelalderens teologiske diskurser og forestillingen om menneskelig skabelse og kreativitet. Grundintentionen er således at belyse den moderne kreativitetstankes middelalderlige rødder og forudsætninger.

Hvad fortiden 'er', beror i påfaldende grad på en fortolkning, der uafværgeligt må tage sit udgangspunkt i aktuelle forståelses- og begrebsrammer, skriver Eyolf Østrem og Nils Holger Petersen, begge tilknyttet Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer, i deres introduktion.

Båret af bestræbelsen på at bedrive samtidsbeskrivelse og dermed indkredse træk ved nutiden, vendes blikket bagud mod den middelalderlig-teologiske forudsætningshistorie. Bogens vidt forskelligartede perspektiver og tilgange belyser nogle af de praksisbundne ritualer og middelalderteologiske forudsætninger, som endnu er virksomme den dag i dag. At der på denne måde gør sig teologiske forestillinger og rituelle praksisformer gældende 'bag' samtidens kreativitetsdiskurs, virker ikke blot overbevisende, men er også generøst veldokumenteret i bogen.

Bogens første bidrag, skrevet af Eyolf Østrem, tager det indviklede forhold mellem Guds skabende kunnen og menneskets kreative kapacitet under kyndig behandling. Vanskelighederne ved at integrere den aristoteliske metafysiks *de nihilo nihil* og den kristne forestilling om *creatio ex nihilo*, spørgsmålet om forholdet mellem Guds skabende magt og menneskets frihed, spørgsmålet om kunst som gengivelse af naturen (*ars imitatur naturam*) eller som opfindelse (*inventio*), danner det spekulative afsæt for betydelige filosofiske, teologiske og lingvistiske overvejelser og refleksioner igennem store dele af middelalderen. Østrem beskriver den interessante 'inkubation' af begrebslige midler, der oprindeligt var af eksklusiv teologisk relevans, på menneskets selvforståelse med udgangspunkt i Nicholas af Kues og Giorgio Vasari (46).

Richard Utz' bidrag forsøger derimod at illustrere, hvorledes en teologisk kursændring i senmiddelalderen gav anledning til en ny, poetisk frihedsforståelse i litterære kredse. Her er det Guds ubundne almagt (*potentia absoluta*), der frigiver et spillerum for forestillingen om 'alternative verdner' (119), og som dermed aftegner grundlaget for en spekulativ nybesindelse der kred-

ser omkring den *kontingente* karakter, som verden herved vinder. Hvad der begyndte som overvejelser over Guds kreative kapacitet, ændrer sig langsomt til også at betyde menneskets skabende potentiale. Litteraturen bliver hermed en slags kunstnerisk projektionsflade for bearbejdelsen af kontingens.

Flere af de øvrige bidrag koncentrerer sig om sammenhængen mellem musik, liturgisk praksis og kreativitet (Nils Holger Petersen, Heinrich W. Schwab, Magnar Breivik, Claus Clüver), mens Inge Birgitte Siegumfeldts bidrag er et originalt (og fascinerende) forsøg på at overføre Derridas dekonstruktion på spørgsmålet om omskærelse i den rabbiniske eksegesi (248).

I introduktionen betegnes det metodiske greb 'transformationshistorisk', idet anliggendet er at pege på, hvordan en række middelalderlige forestillinger og praksisformer ændrer skikkelse i løbet af det moderne. Det er dog vanskeligt at få helt hold på, hvad der i grunden menes med transformation. Ganske vist forklares det, at transformation blot betegner en proces, hvor "*something remains constant, regardless of the concrete form it takes*" (7). Denne bestemmelse forekommer dog for bred og upræcis. Hvad vil det sige, at 'noget' forbliver konstant, uafhængigt af dets konkrete manifestationer? Og hvordan bestemmes dette 'noget', hvis ikke netop som noget konkret?

Bogens hovedstyrke består imidlertid ikke i dens metodiske og historioGRAFISKE betragtninger, men derimod i dens detaljerige analyser og veldokumenterede eksempelmateriale – helt i tråd med bogens udtrykkelige hensigt: At pege på middelalderens nutidige virkningshistorie. I den henseende er bogen rig på illustrative eksempler. Bogen henvender sig til alle, der ønsker at få indsigt i, hvordan meget af det, som vi almindeligvis tror, er helt 'nyt', i virkeligheden blot er ny vin på middelalderens gamle flasker.

Ulrik Houliind Rasmussen